

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalımı!*

Nietzsche

Cilt VI. 1 Eylül 1929. Sayı : 138

Musahaba

Kendi kendine inanmayanlar

Aramızda sık sık tesadüf edilen bir tip vardır. Bunlar kendi yaptıklarıyla kendileri alay ederler, iştirak eylediği işleri kendileri de beğenmezler, kendileriyle beraber olanlar da nefisleri gibi bunların istihza mevzuudur. Ne yapıyorsunuz? diye sorduğunuz zaman “ne yapalım birader, gösterişle meşgulüz,” derler. Bunlara göre hayat mütemadiyen aldatmaktan, aldatır olduğunu söylemekten ibarettir. Bu gibiler garip bir hava yabalar: Onların zehirledikleri yerlerde vazife duygusu yoktur. Dayanılacak, üzerinde durulacak, müdafaa olunacak fikir mevcut değildir. Hiç bir şeye hatta kendilerine de inanmazlar. Etrafa bakan dikkatli bir göz aramızda bu nevi insanların çoğaldığını görür.

Cürüm işleyenlerden nefret ederiz, çünkü her cürüm içtimaî

tesanüde karşı gelmektir. Halbuki bu söylediğim insanlar “hayat,”ın hiç bir ahlâkî kıymetini kabul etmezler. Onlarca vazife diye inanılacak ve takip edilecek bir yol düşünülemez. Nefisleri gibi cemiyet te aldatma ile gıdalanır. Bunlara göre son zamanlarda çok söylenen bir tabirle bütün işler bir “katakulli,” den ibarettir. Bunların nazarında vazife ve millî cemiyete bağlanma duygusu mevcut değildir. Bu tiplerin çoğalmasından fazla cemiyeti hırpalar, onun için bu tip insanların çoğalmasından daha çok korkmalıyız.

Bu gibilerle mücadele için ne yapmalı? birinci derecede yapılacak şey bu insanların takbihle, hatta nefretle karşılanmasıdır. Nefsini alay mevzuu yapanlar bu kadar, küçülmüş ve razı olanlar, yaptığı işe ve vazifeye inanmayanlar hayatın

manevî ve ahlakî kıymetine ehemmiyet vermiyenlerdir. İnsanlığa hiç bir yararlığı dokunmayacak olan bu kimse erin cemiyeti bozmamalarına çalışmak herkes için bir vazifedir.

Bu günün Maarif adamlarına düşen mühim işte gençleri böyle bir hale düşmekten korumak olmalıdır.

Gençlere anlatmalıyız ki hayata esaslı kıymeti veren en mühim âmil vazifeye bağlanmaktır.

Kendine bir yol açmağı, o yolda zevkle, imanla çalışmağı bilmeyen insanlar, yorgunluğunu yaptığı işin iyiliğiyle unutmayanlar hakikî saadet nedir, bilemezler. Gençlere böyle bir ahlakî yaşayış zevkini veriniz, artık kendi kendine inanmayan, yaptığıyla alay eden insanlar göremezsiniy.

Mehmet Emin

Hayat ve neşriyat

30 Ağustos

Yeni sene

istikballe meşguldü. Ekseriya bende onun meselâ şu andaki düşüncesinin ne olduğunu keşfetmek meâki oyanırdı. Daha şunları da söylemek isterim: onun hastalığı esnasında ne kadar azap çektiğimi kimse tasavvur edemez. Fakat teessürlerimi içime akıtıyordum. Hatta bazen müteessir olduğum Lükemuryaya hissettirmemek için, nefsimi pek çok cebretme lîzîm lâzım geldi.

Onun her şevî öğrenmeden ölebileceğini kabil değil tasavvur edemiyordum. Şu kadar ki tehlike bertaraf olup o eyileşmeye yüz tutunca -gayet eyi biliyorum - çarça'uk sükûnet buldum, istikbale ait tahayyülâtımdan ona bahsetmeyi hemen unutarak her şeyi eski halinde bırakmaya karar verdim.

Ya... ben fevkalâde acayip ruhî istisaleler geçiririm, başka türlü bunu size ifade edemiyecğim: Galip gelme le kazanacağım şeyleri ben çoktan unutmuştum; galebenin kendisi beni tatmin etmişti. Her vakitkinden ziyade memnundum. Bu vaziyet bütün kış devam etti.

Zira görüyor musunuz: hayatıma arız olan bir ukde, şu rüverver hadisesine kadar, yıllarca, gece ve gündüz saat ve dakika, beni ezmiş, bitirmiş, tarip edip durmuştu. - Alaydan tardımı ve şeref ve namusumun ziyasını kasediyorum.

Kısaca, caniyane bir sui niyetle, kimseye bir fenalığım olmadığı halde bana reva görülen büyük bir haksızlıktır. Vaki hilkaten biraz gülünç olan tabiatimin, meselâ sükûtiliğimin, bir çok insanlar için tahammülfersa olduğuna ben de hakvermez değilim.

Ulvî ve mukaddes hislerini her yabancının nazarına maruz bırakmaktansa bunları ülûhiyetle bağrında gizlemeyi tercih etmiş bazı kimselerin her ne sebeptense gülünç görüldüğü ekseriyâ varittir. Daha mektepte iken bile beni hiç kimse sevmeydi. Lükerya bile beni sevmiyor. Hiç bir zaman, hiç bir yerde sevilmedim. Buna rağmen diyebilirim ki, alaydaki vaka sırf tasadüfî bir mahiyette idi. Mamafih, bir görüşe nazaran, bu benim sevisizliğimin bin neticesi addolunabilir.

Sonu var

Baş kumandan muharebesi.. Yedi sene evel 26 ağustosta başlayan Türk taarruzuna son ve kat'î istikameti veren gün.. Bir hafta sonra ordu aramız İzmir'e yaklaşıyor, kesit bir insan nehri'nin yuvarlana yuvarlana Akdenize döküldüğünü görüyoruz.

Halkın büyük bayramlarından biri olan 30 Ağustos'u geçen gün gene büyük bir sevinçle yaşadık, ve o gün başlayarak 9 eylül de bütün kahramanlık ve harikalar safhasını bir kere daha hayal gözü ile tetkik ettik: Gözler miz n önünde bin misli büyüyen yiğit Anadolu türküsü Mehmet, düşmanı kovalarken, başı yıldızlara değen boyu ile, ayaklarının birini bir tepeye, ötekini öbür tepeye fırlatarak dev adımları ile İzmir'e doğru yol alıyordu. Dünman, sanki heylan eden bir dağın ölümlerinden kaçmaga çalışan şaşkın bir domuz sürüsü idi.

Bu zafer, galip çıktığı harplardan bile zararlı bir netice almağa alışmış bir milletin, asırlardan beri ilk ve büyük kazancıdır. Dünya tarihinin en büyüğü olan Gazi, bu zaferden sonra, muvaffakiyetinin altın zincirine her gün yen bir halka ilave etti, ve memleket onun devrinde olduğu kadar hiç bir zaman hür, çalışkan, neşeli ve yarından emniyetli olmadı.

Hayat, bu büyük günü. büyük milleti ve büyük Gaziyi hörmet ve şükranla selamlar.

Maarîfin senesi ne Milât, ne Hicret tarihlerine uyar: Muallim ve talebe için yılbaşı, teşrinevvelin dirinci günüdür.

Bir ay sonra yeni seneye giriyrsuz. İstatistikler, Türkiyede talebe yekûnu için, her sene kesif bir ziyadeliik kayd ediyor. Maarifte, rakam üzerinde görülen bir tekâmül, memleketin her hangi bir sahasındaki terakkiye umumî bir işaretir.

İrfan seviyesi yükseldikçe bir milletin yükselmeyen tarafı yok demektir.

İlk mektepler de u, orta mektepler ve liseler dolu.. Bunların dolu olması, fazla gelen çocukların yabancı ve ekalliyet mekteplerine kayd ettirilmesi için bir sebep değildir. Bu münevver izdihamda herkes için yer bulunabilir. Bazılarınca, kız erkek, çocuklarını ecnebî mekteplerde okutmak bir nevi hastalık haline almıştır. İsrarla iddia edebiliriz ki Türk mekteplerinde ilk ve orta tahsilini gören bir çocukla ecnebî mekteplerde aynı tahsil ikmal eden bir Türk çocuğu arasında, maddî manevî, hudutsuz bir fark vardır, ve hiç şüphesiz bu fark Türk mekteplerinin lehinedir. Ecnebî mektepleri yalnız bir lisan ve bize, hatta garbe benzemiyen bir terbiye veriyor. Türkiye'ye gelen yabancı bir muallimin ilminden istifade etmek henüz şüpheli bir fikirdir. Ecnebî mektepleri ancak bir sınıf çocuklar için tavsiyeye şayandır: Tabiatın bin bir ma-

lûma için halkettiği kafaları, bir tereddidi neticesinde, yalnız bir ecnebî li-anı öğrenebilmekten başka bir kabiliyet taşımayan çocuklar için. Zira ortada gördüğümüz bütün yüksek liyakatler, değerli şahsiyetler, büyük isimler arasında bir tanesini tanımıyoruz ki ilk ve orta tahsilini memleketimizdeki ecnebî mekteplerinde ikmal etmiş bulunmasın.

Çocuklarının en faydalı bir unsur olmasını isteyen aileler, bu hususa dikkat etmeli ve ehemmiyet vermelidir. Onlar yüksek tahsil çağına girdikleri zaman Avrupa darülfünunlarının yolunu tutabilirler; fakat türkiyede ecnebî mekteplerine çocuk vermek her şeyden evel, bir kültür meselesidir.

İş bankası.

İş Bankası, 26 ağostosta, Ankaradaki yeni yaptığı merkezi umumî binasının küşat merasimini icra etti. Gazı, yedi sene evel bugün, büyük zafer için ilk hamlesini yapmıştı. İki sene sonra, aynı günde, gene büyük halaskâr türk iktisad yatı için yeni bir hamle olan İş bankasının açılmasını hazırladı. Biz de en modern manası ile bankacılık, beş sene evel, İş bankasının açılması ile başlar. Ondan evel bankacı ile Evka memuru arasında garip bir müşabehet vardı. Şimdi bir türk bankacısı, her memleketin bankacılığı için, timsal olan bir tiptir.

Bankanın idaresini ilk tesis anından beri deruhde eden İzmirin çok değerli meb'usu Celal Bey, muessesede ki her gün gözle görülebilecek kadar bariz bir tekâmülün âmil ve şahidi olmuştur. Banka beş sene evel yarım milyonla işe başladı, bugün sermayesi beş milyondur. Banka beş sene

evel yedi odalı bir kira evinde açıldı, bugün yetmiş odalı kendi binasındadır. O zaman iki şubesi vardı, bugün yirmilerde dolaşüyor. Bu kada süratli tekâmül ispat ediyor ki türkler bu saha ta da bir kuvvettir.

Altıncı tesis senesini yeni ve muhteşem binasında tes'it eden bu hayırlı türk müessesesine muvaffakiyetler diler, idare heyetini hararetle tebrik ederiz.

Münakkit.

Bir genç, devrinin üstatlarından birine, vazmış olduğu bir şiir, bir hikâye ve bir piyesi takdim etmiş, ve bir mektupla sormuş: "Şu üç eserimi lutfen okuduktan sonra kanaatinizi, her ne kadar zahmetse, söyleyiniz: Şairmi olayım? Roman, hikâyemi yazayım? Yoksa temaşa muharrirliğimi edeyim?,"

Üstat yazılara bir göz gezdirdikten sonra şu cevabı vermiş: "Münakkit olunuz!,"

Bu iki kelimelik cümlelerin hicvi bizim matbuatımızda kimseyi müteessi etmez. Zira bizde tenkit vardır, fakat münakkit yoktur. İy, kötü bir eser çıkımı arkasından beş on tenkit de kendini gösterir. Bunlar ya zem, ya medih için yazılmıştır, ve bunları yazarlar içinde bitaraf yoktur: Hiç biri gerek çıkan eser, gerek yazdığı makale için mes'uliyet kabul etmez. mün kit, hem bitaraf olan, hem kanaatlerinin daimî ve samimî müdafî olan kimse demektir. Bu, böyle olduktan sonra bizde münakkit diye bir tek isim gösterilebilir mi?

Tenkit herkesin kândır, fakat münakkit olmak değme insanın cesaret edemeyeceği tehlikeli bir meslektir. Münakkit san'at hayatı içinde yaşadığı halde san'atkarlar tarafından sevimsiz

telakki edilmek tehlikesine maruzdur: Çünkü başlıca mevzuu, onların eserlerinde tesadüf edeceği noksan ve kusurlardır. Bir insan n inceden inceye fena ve zayıf taraflarını arayan, bulan ve teşhir eden bir meraklı nasıl sevimli olabilir? Halbuki bizdeki tenkit yazarların hepside sevimli, nazik ve terbiyeli adamlardır. Bu da gösteriyor ki bizimkiler münakkit değildir.

Sonra hakikî münakkit, çıkan eser eri geriye fırlatarak yeni bir devir açan adam demektir. Onlar için kendi fikirleri birinci derecede, başkalarının eserleri ikinci derecede bir mevzu malzemesidir. Halbuki bizde bir eser çıkmasa tek bir tenkit görülmeyecek. Münakkit, istediği zaman, bir şahsı değil, bütün bir nesli yere geçirir. Bizde ise henüz bir tenkidin zulmüne uğramış, şöhret ve san'atini kaybetmiş bir tek kişi tanımıyoruz.

Bu itibarla genç heveskâra münakkit olmasını tavsiye eden üstada hak verebiliriz: Bizde muvaffak ve meşhur olmak için en kolay zemin, tenkittir. Yeni çıkan yazıların bir çoğunu gördükçe sahiplerinin kulağına eğilerek, kimse duymadan, yavaşça: "Siz de münakkit olunuz!," diyeceğim geliyor. Her halde çıkan bir eserin üzerinde isimni bina etmek, bir san'at eseri ile şöhret yapmaktan kat kat sühuletlidir.

Hayat

On beş günde bir çıkan ilim,
Felsefe ve san'at mecmuası

Idarehanesi

Ankara Maarif Eminliği
yanındaki daire

Abone: Seneliği 375 Kuruş.

Mes'ul Müdürü: Faruk Nafiz